

Циганенко Л.Ф.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У ФРОНТОВОМУ ТАБОРІ № 38

На підставі архівних документів досліджується персональний склад військовополонених у прийомно-пересильному фронтовому таборі № 38, який було створено в 1944 році на околицях міста Рені (Одеська область). Аналізуються вікові характеристики військовополонених, їх військові чини та звання, національна приналежність. Наприкінці 1944 року в таборі утримували близько 4 тис. осіб: німців, угорців, італійців, австрійців, болгар тощо. Більшість військовополонених померла в першій половині 1945 року від черевного тифу.

Ключові слова: військовополонені, табір, Рені, тиф, Друга світова війна.

Постановка проблеми. Як відомо, ще в 1899 та 1907 роках було підписано Гаазькі конвенції, в яких зроблено спробу сформулювати основні принципи та норми міжнародного права, що стосувалися ведення військових дій на суші та на морі. У 1929 році своєрідним продовженням і розширенням зазначених документів стала Женевська конвенція «Про відношення до військовополонених», яка серед іншого регулювала умови утримання військовополонених, заборонила репресії та колективне знущання щодо них, прописувала правила організації роботи полонених і надання їм медичної допомоги тощо. Недотримання Гаазьких і Женевських домовленостей кваліфікується міжнародним правом як військовий злочин, який підлягає покаранню.

На жаль, не завжди ворогуючі сторони дотримуються норм міжнародного права щодо військовополонених. Факт узяття в полон військовослужбовців супротивника передбачає подальшу відповідальність за їх утримання та безпеку. Однак практика війни нівелювала цілу групу норм міжнародного права, наслідком чого стали страждання мільйонів людей, що потрапили в полон, а багатьом із них це вартувало життя [7, с. 172]. Після завершення будь-якої війни з'являються не лише переможці, а й переможені... Об'єктивне висвітлення історії таборів для військовополонених – це не лише бажання відновити історичну справедливість, а й наш обов'язок перед пращурами та нащадками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань, пов'язаних із військовим полоном у період Другої світової війни, не

належить до особливо популярних історичних проблем, що можна пояснити як емоційно-психологічними факторами, так і політико-ідеологічною кон'юнктурою різних політичних режимів. Як правило, в історичній літературі другої половини ХХ ст. значна увага акцентувалася на військових злочинах нацистів щодо радянських військовополонених. Питання про наявність таборів для військовополонених на території СРСР, умови утримання, нормативно-правові та морально-побутові аспекти перебування в них полонених супротивника фактично знаходилися під заборонаю.

Після розпаду СРСР і загальної демократизації суспільства більшості країн Центральної та Східної Європи в історичних дослідженнях з'явилися спроби розгляду різних аспектів радянського військового полону, а саме: створення таборів для військовополонених, умови утримання в них, використання полонених у трудових таборах тощо. Починають виходити статті, нариси, монографії, захищаються дисертації. За підрахунками дослідника О. Потильчака, до початку ХХІ ст. із цієї проблематики нараховувалося вже понад 1500 різножанрових робіт [16, с. 15]. Особливо помітний внесок у розроблення теми зробили вчені Республіки Білорусь і Російської Федерації. В Україні тема історії іноземних військовополонених досі належить до категорії малодосліджених.

На початку 2000-х років вийшли роботи Анатолія Чайковського [19], Олександра Потильчака [14; 15; 16], в яких було проведено об'єктивний науковий аналіз раніше не досліджених питань з історії утримання військовополонених інозем-

них держав на території колишнього Радянського Союзу.

Спільними зусиллями білоруських і німецьких дослідників у 2004 році було проведено Міжнародну наукову конференцію «Радянські та німецькі військовополонені в роки Другої світової війни» [17]. 2006 року Державною комісією в справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій при Кабінеті Міністрів України спільно з іншими українськими та зарубіжними установами було проведено Міжнародну наукову конференцію «Військовий полон та інтернування 1939–1956: погляд через 60 років» [1]. У 2010 році українські вчені взяли участь у міжнародному гуманітарному проєкті «Радянські та німецькі військовополонені й інтерновані. Вивчення питань історії Другої світової війни й повоєнного періоду» [13, с. 114–122].

Останнім часом українські дослідники все активніше долучаються до висвітлення питань становища військовополонених на території України. Ігор Мягкий аналізує створення в Україні німецьких концтаборів для військовополонених під час Другої світової війни [12, с. 101–114]; Наталія Калкутіна досліджує санітарно-побутові умови в таборах для іноземних військовополонених Південної України в 1944–1945 рр. (на прикладі Миколаївського табору № 126) [7, с. 171–181] тощо. Незважаючи на кількісну та жанрову різноманітність опублікованих досліджень, залишилися ще аспекти, які потребують додаткової уваги та висвітлення в науковій літературі.

Постановка завдання. Метою розвідки є багатоконпонентний комплексний аналіз внутрішньої структури (показники чисельності, віку, військових рангів, національної приналежності) групи військовополонених, які утримувалися у фронтовому пересильному таборі № 38, що діяв біля міста Рені Ізмаїльської області (нині – Одеська область) на заключному етапі Другої світової війни. Стаття має не лише наукову, а й практичну мету: обнародування прізвищ військовополонених 11 європейських держав може сприяти пошуків пошукової роботи та допоможе родичам загиблих у встановленні місць поховання своїх рідних.

Виклад основного матеріалу дослідження. За підрахунками українського історика О. Потільчака, усього в роки Другої світової війни на території східних, центральних і південних областей України існувало 44 стаціонарних табори для іноземних військовополонених, в яких, за приблизними підрахунками, утримувалося понад 220 000 осіб [16, с. 19]. За іншою інформацією,

у 1943–1944 роках на території 17 областей Української РСР було організовано 26 стаціонарних таборів для військовополонених, а в 1945 році функціонувало лише 13 із лімітом у 215 000 військовополонених [9, с. 302].

Усього за 1941–1945 роки радянськими військами було взято в полон 2 389 560 військовослужбовців німецької національності, з яких 376 генералів і адміралів, 69 469 офіцерів і 2 319 715 унтер-офіцерів і солдат [3]. Російський дослідник В. Галицький на підставі довідок архівного відділу Головного управління місць позбавлення волі МВС СРСР вважає, що з указаної кількості німецьких військовополонених в СРСР померло 350 677 чоловік [2, с. 42]. Німецькі історики дотримуються іншого погляду, вважаючи, що в радянському полоні на завершальному етапі війни перебувало близько 3,5 млн осіб, з яких приблизно 1,15 млн загинули в радянських таборах [8, с. 179]. У будь-якому разі екстремальні умови таборів, на думку дослідниці Н. Калкутіної, так чи інакше наклали трагічний відбиток на психіку та світосприйняття військовополонених усіх воюючих держав [7, с. 171].

Для утримання військовополонених та інтернованих у Радянському Союзі було сформовано систему органів і установ у складі Наркомату (Міністерства) внутрішніх справ, які були об'єднані в рамках Управління, а потім – Головного управління в справах військовополонених та інтернованих [10, с. 3]. Остаточне оформлення система отримала в січні 1945 року, що знайшло своє втілення у створенні Головного управління НКВС СРСР у справах військовополонених та інтернованих [10, с. 22].

У структурі радянських таборів для військовополонених були дві категорії: фронтові приймально-пересильні та стаціонарні табори. Особливістю першої категорії було те, що їх організація відбувалася в умовах інтенсивних військових дій, а самі табори, як правило, були розташовані в безпосередній близькості до лінії фронту (5–15 км) [14, с. 158].

У роки Другої світової війни в Одеській області діяли 4 табори для військовополонених. Один із них було розташовано в безпосередній близькості до кордону між СРСР та Румунією – на околицях міста Рені (нині – Одеська область). Це був фронтовий пересильний табір № 38 відділу НКВС у справах військовополонених при управлінні 3-го Українського фронту. Наприкінці 1944 року в таборі утримували майже 4 тис. військовополонених різних національностей: нім-

ців, італійців, угорців, австрійців тощо. Наказом НКВС СРСР № 00257 від 27 березня 1945 р. фронтовий приймально-пересильний табір № 38 було переведено до категорії стаціонарних таборів із дислокацією в місті Рені Ізмаїльської області та лімітом наповненості до 4 тис. осіб [4, арк. 80-82].

Бідний раціон харчування, відсутність медогляду й адекватного лікування, несприятливі й антисанітарні умови утримання військовополонених у таборі № 38 призвели до того, що на початку 1945 року тут спалахує епідемія черевного тифу, яка призводить до масової загибелі військовополонених і закриття табору 6 жовтня 1945 року. На жаль, в офіційній довідці про ліквідацію табору немає жодної згадки про трагедію й загибель тисяч людей: «...табір ліквідовано у зв'язку з передачею приміщень іншим організаціям» [5, арк. 1 – 1 зв.; 6, арк. 52].

Протягом десятків років прізвища загиблих військовослужбовців європейських держав, а також місце їх поховання були невідомі широкому загалу. Лише завдяки пошуковій роботі місцевих краєзнавців удалося віднайти частину інформації про іноземців, що знайшли вічний спокій у ренійській землі. Документ, копію якого вдалося отримати в одному з російських архівів, має таку назву: «Список військовополонених, померлих у таборі № 38 і похованих на території міста Рені Ізмаїльської області» [19]. На «Списку...» немає жодної дати, тому, імовірно, ми можемо його віднести до весни 1945 року. Документ представлений у вигляді надрукованої таблиці (31 аркуш) і підписаний заступником начальника 1-го спецвідділу УМВС по Ізмаїльській області майором Орленко. У списку пронумеровано 1717 прізвищ, хоча більш детальний аналіз дозволяє стверджувати, що фактично в документі міститься інформація про 1711 осіб. Зменшення кількості прізвищ пояснюється елементарними помилками військо-

Таблиця 1

Національність	Кількість	%
німці	977	57,1
італійці	436	25,5
угорці	224	13,1
серби (югослави)	32	1,9
поляки	24	1,4
французи	8	0,5
австрійці	5	0,3
румуні	2	0,1
чехи	1	0,06
голландці	1	0,06
болгари	1	0,06
УСЬОГО	1 711	

вого чиновника, який складав зазначений список: є повтори прізвищ, пропуски в нумерації тощо.

Як ми вже зазначали, у фронтовому пересильному таборі № 38 утримувалися полонені 11 європейських держав. Список (за національною ознакою) має такий вигляд (*див. табл. 1*).

Переважна більшість прізвищ, зазначених у списку, належать військовополоненим німецької армії (майже 60%), у той час як мінімальною була кількість військовополонених болгар, голландців, чехів, що може свідчити про незначне використання цих національних контингентів у військових кампаніях на Східному фронті.

Перейдемо до вікової характеристики військовополонених із зазначеного «Списку...» (*див. табл. 2*). Для уніфікації підрахунків за граничну часову межу ми взяли 1944 рік (більш точна дата смерті військовополонених не встановлена).

Про що свідчать відомості таблиці?

По-перше, переважна більшість військовополонених, що знаходилися та загинули на території табору № 38, належали до вікової групи від 21 до 25 років. Вони становили приблизно 30% від усіх військовополонених, а за національними

Таблиця 2

Вік (років)	Кількість								Усього
	німці	італійці	угорці	серби	поляки	французи	австрійці	румуні	
до 18	1	3							4
18–20	75	5	13	3	6	2	1	1	106
21–25	208	205	64	6	7	4		1	495
26–30	133	102	32	3	4	1			275
31–35	172	92	46	7	2	1			320
36–40	225	18	33	3			1		280
41–45	130	11	24	5	5		3		178
46–50	28		9	4					41
51–55	4		3	1					8
понад 55	1								1
Усього	977	436	224	32	24	8	5	2	1708

контингентами чисельність цієї вікової групи коливалася від майже 50% (італійці та французи) до 19% (серби). Наступною за чисельністю була група військових віком від 31 до 35 років – майже 19% від загальної кількості. Фактично однако-вими є вікові групи від 26 до 30 років (16,2%) і від 36 до 40 років (16,4%). У цілому на території табору № 38 загинули понад 1300 військовополонених у віці від 21 до 40 років, що становило 80,4% від загальної кількості прізвищ, наведених у документі.

По-друге, серед військовополонених європейців табору № 38 були представники «особливої» вікової категорії – це молоді люди віком до 20 років. Наприклад, 17-річні італійські солдати Карло Скайоле (№ 550 у списку) і Альберт Дзота (№ 1146 у списку), німецький 16-річний єфрейтор Юзеф Буркгардт (№ 951 у списку) та інші. У цілому кількість представників вікової групи до 18 років була незначною – усього 4 особи (або 0,23%). Доволі значним серед загиблих військовополонених був прошарок чоловіків у віці від 18 до 20 років. Практично в кожній із національних груп були такі військові: 18-річні німецькі солдати Віллі Вальт (№ 3), Гюфнер Фриц Мауер (№ 332); 19- та 20-річні єфрейтори німецької армії Юзеф Візінг (№ 346), Генріх Кніст (№ 365), Оскар Краузер (№ 655) і багато інших. В італійській групі це солдати Серджіо Соуто (18 років, № 466), Рафаель Конто (19 років, № 569), Ельзіо Банкіні (19 років, № 716). Серед військовополонених угорців, які утримувалися в таборі № 38, були солдати Шандор Гумуаш (18 років, № 1531), Ольфрад Венцел (18 років, № 1624), Імре Йорг (19 років, № 1257), Франц Ротт (20 років, № 1163); єфрейтори Логас Коваш (20 років, № 1214), Гео Кінд (19 років, № 1321). Військовополонені серби – Цветін Бактанович (солдат, 19 років, № 64), Іван Іліч (солдат, 20 років, № 919), Петер Кушеф (єфрейтор, 20 років, № 1199); поляки – Едмунд Ольчевський (солдат, 18 років, № 168), Райнгальд Маковський (солдат, 18 років, № 464), Едмунд Ройвецький (солдат, 18 років, № 516); французи – Краус Берте (солдат, 19 років, № 885), Людвиг Гемошт (солдат, 19 років, № 1223); голландець Вільгельм Валенті (солдат, 20 років, № 728) [19] тощо.

По-третє, серед контингенту військовополонених, які утримувалися в таборі № 38, були також представники старшої вікової групи – чоловіки віком від 51 року. У списку наведено 8 прізвищ військових цього віку. Німці – Фриц Корват (обер-єфрейтор, 51 рік, № 644), Михайло Павлович (фельдфебель, 51 рік, № 624), Василь Пурике

(обер-єфрейтор, 53 роки, № 1096), Герман Шиллен (обер-єфрейтор, 55 років, № 148). Найбільш літнім серед загиблих німців табору № 38 був Отто Кутеоді, 1888 року народження, капітан (№ 700), а найбільш літнім серед усіх загиблих, чий прізвища наведені в списку, був угорський унтер-офіцер Янош Сепіолі (№ 1235), якому на момент смерті виповнилося 59 років. Серед зазначеної кількості літніх військовополонених більшість мали певні військові чини та звання. Однак був серед них Ганс Мюллер, угорський солдат, якому на момент загибелі було 55 років [19]. Цікаво було б дізнатися, що саме штовхнуло цього зрілого чоловіка у вирви війни в такому поважному (як для рядового) віці.

Оцінюючи внутрішню структуру німецької армії перед початком Другої світової війни, ми погоджуємося з висновками дослідника О. Курилева, який стверджує, що на момент приходу до влади нацистів у Німеччині на початку 1933 року Рейхсвер був уже готовий до перебудови в армії. У березні 1935 року було оголошено про скасування всіх обмежень щодо німецької армії, відновлено загальну військову повинність, почалося формування нових дивізій. Рейхсвер було перейменовано у Вермахт, а до його складу увійшли Сухопутні війська (das Heer), Люфтваффе (die Luftwaffe) – військово-повітряні сили та Кригсмарине (die Kriegsmarine) – військово-морський флот [11, с. 14].

На початку Другої світової війни Італія мала доволі сильну армію. Італійський експедиційний корпус, а пізніше – 8 італійська армія брали участь у війні на Східному фронті. На початку 1943 року італійські війська фактично були розгромлені, однак частина італійських військових залишилася на території України, де нацисти використовували їх для охорони тилових комунікацій.

Під час Другої світової війни до складу військових сил Угорщини входили сухопутні війська, військово-повітряні сили, річкова флотилія, прикордонні війська. Значна частина угорських військ продовжували брати участь у війні на боці нацистів практично до її завершення. На фронтах Другої світової в складі Вермахту воювали й понад 1,2 млн австрійців.

Щодо системи військових звань і чинів у європейських арміях, то можна зазначити, що в ієрархії армійських чинів Німеччини було відсутнє саме поняття «рядовий»: у Вермахті нижчі чини мали назву Mannschaften, що можна прирівняти до рядового складу. В італійській армії рядовий мав назву «солдат» (soldato). В угорській – рядо-

вий (воїн). Для австрійської армії була характерна дуже розгалужена система воїнських звань. Так, наприклад, лише до категорії рядового складу належали піхотинець, егер, драгун, гусар, улан, молодший канонір, піонер, санітар, обозний, фармацевт, горніст, трубач тощо.

Наступна категорія – старшинський або сержантський склад. У німецькій армії сюди належали унтер-офіцери, унтер-фельдфебелі та штабс-фельдфебелі. В італійській – капрала (caporale) різних категорій (капрал-майор, прем'єр-капрал-майор, шеф-капрал-майор), сержанти, старшини, маршали (magesciallo) різних гатунків (ординарний маршал, шеф-маршал, прем'єр-маршал). Угорські старшинські звання часів Другої світової війни – ефрейтор (свободник), старший капрал (чотар), фельдфебель тощо.

Офіцерський склад у європейських арміях формувався з молодших офіцерів (обер-офіцери), старших офіцерів (штаб-офіцери) і генералітету (вищі офіцери) [11, с. 20].

Архівний документ дозволяє нам виокремити вказані категорії військовополонених відповідно до їхніх військових звань (див. табл. 3).

Аналіз даних, наведених у таблиці, дає підстави для певних висновків.

Майже 45% військовополонених, прізвища яких наведені в «Списку...», належали до рядового складу європейських армій, що брали участь

у війні на боці нацистів. При цьому найбільша кількість полонених солдатів припадала на італійську (понад 96%) і угорську (71%) групи військ. Німецькі солдати серед загиблих становили 13,5%.

Старшинський склад полонених, що утримувалися в прийомно-пересильному фронтовому таборі № 38 (м. Рені), становив 840 осіб (49% від загальної кількості померлих). Більшість у цьому переліку мали німецькі прізвища – майже 90%. Іншими словами, переважна більшість загиблих у таборі військовополонених (94%) належали до нижчого прошарку армійської ієрархії.

Решта воїнів – представники офіцерського складу, серед яких переважна більшість – унтер-офіцери. Середній і вищий офіцерський склад – це 6 прізвищ: лейтенанти Оскар Шильц (німець, 31 рік, № 357), Веллер Герлай (угорець, 35 років, № 283); капітани Ніко Фюйвиц (серб, 55 років, № 68), Отто Кутецоид (німець, 56 років, № 700), Ганс Габесрайтер (німець, 44 роки, № 886); німецький полковник Альберт Проістбудо (50 років, № 56) [19]. Заради справедливості необхідно зазначити, що ніяких капітанів і полковників у німецькій армії періоду Другої світової війни не було взагалі [11, с. 22]. Появу цих звань у «Списку», скоріше за все, можна вважати своєрідним прилаштуванням наявних звань до радянської системи військових чинів.

Таблиця 3

Військове звання або чин	Кількість								Усього
	німці	італійці	угорці	серби	поляки	французи	австрійці	румун	
солдат	132	419	159	26	15	5		2	758
матрос	3								3
ефрейтор	370	3	28	2	4	3	3		413
капрал		5							5
обер-ефрейтор	250	2	2	1	2		1		258
ст. ефрейтор	67	1	11	1	3				83
унтер-ефрейтор	2								2
шт. ефрейтор	26		2						28
сержант		1							1
ст. сержант	3								3
фельдфебель	33	3	6						42
ст. фельдфебель	3		1						4
шт. фельдфебель	1								1
унтер-офіцер	83	1	13	1			1		99
маршал		1							1
лейтенант	1		1						2
капітан	2			1					3
полковник	1								1
цивільний			1						1
Усього	977	436	224	32	24	8	5	2	1708

Військовополонені мешкали в бараках, обгороджених колючим дротом, без елементарних зручностей. Значна кількість прізвищ у «Списку померлих...» і швидкість закриття табору дозволяють припустити, що епідемія черевного тифу мала масовий характер, а це за відсутності елементарної медичної допомоги призвело до смерті більшості військовополонених. Ховали померлих без одягу та трун, практично поряд із табором. За інформацією місцевих істориків усього було п'ять табірних курганів-могильників. Анонімні поховання, без необхідного оформлення відповідних документів, інші явні порушення – такими реаліями обернувся трагічний фінал для багатьох іноземних полонених у радянських таборах. І в подальшому цинізму радянської тоталітарної системи не було меж: ніяких позначок або пам'ятних знаків, ба навіть використання курганів-могильників в якості елементів автодрому [18].

Лише в Незалежній Україні за кошти небайдужих мешканців міста Рені на місці масових поховань було встановлено кілька пам'ятних знаків, на одному з яких надпис: «Іноземним громадянам – військовополоненим пересильного табору № 38, які померли в 1944–1947 роках, від мешканців міста Рені. Мир праху вашому».

Висновки. Проблематика, що розглянута в статті, належить до нового наукового

напряму – військово-історичної антропології, мета якого – дослідити війну в «людському вимірі». Трагічність долі іноземних військовополонених, що утримувалися у фронтовому таборі № 38, є одним із багатьох проявів жорстокості та негуманності радянської тоталітарної системи, в якій життя людини (як своєї, так і чужої) було на одному з останніх місць в ієрархії комуністичних цінностей. Зібраний матеріал дає підстави для подальших досліджень, спрямованих на вияв характеристик, що відображають політико-правові, соціально-економічні та культурно-комунікативні аспекти військового полону, а дослідження архівних джерел регіонального характеру дозволяє об'єктивно проаналізувати ситуацію з військовополоненими на території Півдня України. Дослідження питань історії військового полону на території СРСР спрямоване на інтереси наших сучасників, тих, хто не брав безпосередньої участі в Другій світовій війні, але має право знати достовірну інформацію про долю своїх родичів, які загинули в табірній неволі. Сподіваємося, що нас іще чекають нові відкриття, які будуть мати не лише наукове значення, а й інтерес для громадських організацій та окремих громадян, які займаються пошуково-меморіальною роботою.

Список літератури:

1. Військовий полон та інтернування 1939 – 1956: погляд через 60 років. Матеріали міжнародної наукової конференції, 2–4 червня 2006. Київ: Парламентське видавництво, 2008. 336 с.
2. Галицкий В. Проблема военнопленных и отношение к ней Советского государства. Советское государство и право, 1990, № 4, с. 124–130.
3. Гончаров С. Немецкие военнопленные в СССР: малоизвестная страница истории Второй мировой. Аргумент, 16.09. 2013. URL: <http://argumentua.com/stati/nemetskie-voennoplennye-v-sssr-maloizvestnaya-stranitsa-istorii-vtoroi-mirovoi>.
4. Державний архів МВС України, ф. 45, оп. 1, спр. 73.
5. Державний архів МВС України, ф. 45, оп. 1, спр. 135, прим. 50; спр. 138, прим. 6.
6. Державний архів МВС України, ф. 83, оп. 1, спр. 228.
7. Калкутіна Н. Санітарно-побутові умови в таборах для іноземних військовополонених Південної України в 1944–1945 рр. (на прикладі Миколаївського табору № 126). *Acta studiosa historica*, 2014, Т. 4, с. 171–181.
8. Кальчик Х., Аустермюлле У. Судьбы немецких военнопленных и интернированных. Материалы международной научной конференции «Военный плен и интернирование, 1939–1956 годы: взгляд через 60 лет» (2–4 июня 2006 г.), Киев, с. 178–184.
9. Карель П., Беддекер Г. Немецкие военнопленные Второй мировой войны 1939–1945 гг. М.: Эксмо, 2004. 448 с.
10. Кузьминых А. Система военного плена и интернирования в СССР: генезис, функционирование, лагерный опыт (1939–1956 гг.): автореферат на соискание ученой степени доктора исторических наук, специальность 07.00.02 – отечественная история, Архангельск, 2014, 50 с.
11. Курылев О. Вооруженные силы Германии 1933–1945. Полный атлас. Москва, Астель АСТ, 2007. – 559 с.
12. Мягкий І. Концтабори військовополонених в Україні у 1941–1943 рр. (За документами ЦДАВО України). *Архіви України*, вип. 3, 2015, с. 101–114.

13. Пашенко О. Участь державних архівів у гуманітарному проєкті «Радянські і німецькі військово-полонені та інтерновані, вивчення питань історії Другої світової війни і повоєнного періоду» (на прикладі Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України). Архіви України, 2010, № 2. С. 114–122.
14. Потыльчак А. Лагерь для военнопленных в системе советского военного плена на территории Украины в 1939–1954 гг. Материалы международной научной конференции «Военный плен и интернирование 1939–1956 годы: взгляд через 60 лет» (2–4 июня 2006 г.), Киев, 2006. С. 154–164.
15. Потыльчак О. Полонені німці в таборах на території України (1944–1945 рр.). Історія в школі, 2002, № 1, с. 15–21.
16. Потыльчак О. Радянські режимні установи для військовополонених та інтернованих в УРСР (1939–1954 рр.): організація, дислокація, структура: автореферат на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України. Київ, 2005.
17. Радянські та німецькі військовополонені в роки Другої світової війни. Матеріали Міжнародної наукової конференції. Дрезден-Мінськ, 2004, 512 с.
18. Ренийский вестник, 2006, 27 июня.
19. Список военнопленных умерших в лагере № 38 и захороненных на территории города Рени, Измаильской области. URL: <http://renimvk.od.ua/>.
20. Чайковский А. Плен. За чужие и свои грехи. Военнопленные и интернированные в Украине 1939–1953 гг. Киев: Парламентское издательство, 2002, 503 с.

ВОЕННОПЛЕННЫЕ ЕВРОПЕЙСКИХ ГОСУДАРСТВ ВО ФРОНТОВОМ ЛАГЕРЕ № 38

На основе архивных документов исследуется персональный состав пленных приемно-пересыльного фронтового лагеря для военнопленных № 38, который был создан в 1944 году в окрестностях города Рени (Одесская область). Анализируются возрастные характеристики военнопленных, их воинские чины, национальная принадлежность. В конце 1944 года в лагере содержалось около 4 тыс. человек: немцы, венгры, итальянцы, сербы, австрийцы и другие. Большинство военнопленных умерли в первой половине 1945 года от брюшного тифа.

Ключевые слова: военнопленные, лагерь, тиф, Рени, Вторая мировая война.

WAR PRISONERS OF EUROPEAN COUNTRIES IN FRONT-LINE CAMP No. 38

On the basis of archival documents, the personal staff of the front-line camp for the war prisoners No. 38, which was created in 1944 in the suburbs of the town of Reni (Odessa region), is examined. The age of the war prisoners, their military ranks, nationality are analyzed. At the end of 1944, the camp contained about 4 thousand people: Germans, Hungarians, Italians, Yugoslavs, Austrians and others. Most of the prisoners died in the first half of 1945 from typhoid fever.

Key words: war prisoners, camp, typhus, Reni, World War II.